

הרשות המבצעת - הממשלה

ממשלת ישראל ה-32

הרשות המבצעת - הממשלה

חוק יסוד הממשלה סעיף 3 מגדיר את הממשלה כרשות מבצעת, להבדיל מן הרשות המחוקקת או הרשות השופטת, בהתאם לעיקרון הפרדת רשויות

הרשות המבצעת - הממשלה

מבנה הממשלה

הממשלה

בראשה – ראש הממשלה

שרי הממשלה

לכל אחד מהם יש אוטונומיה בניהול משרדו
ונושא באחריות לתחום משרדו.

הדרג המינהלי

אלה הם כל פקידי הממשלה, כמו מנכ"לים, או פקידים, העובדים במשרד
הממשלה השונים, בחברות הממשלתיות, ובכל הגופים הביצועיים השייכים
לממשלה ולרשויות המקומיות. הם המוציאים לפועל את מדיניות הממשלה

הרשות המבצעת - הממשלה

כינון הממשלה והרכבתה

לאחר הבחירות לכנסת, נשיא המדינה מקיים התייעצויות עם נציגי כל סיעות בכנסת לגבי המועמד בעל הסיכויים הרבים ביותר להקים ממשלה. בתום ההתייעצויות מטיל הנשיא על אחד מחברי הכנסת את התפקיד לכוון ממשלה.

לאחר הרכבת הממשלה, ראש הממשלה המיועד מציג את ממשלתו בפני הכנסת ומבקש את אישורה ואת אמונה. על פי שיטה זו, הן הממשלה והן ראש הממשלה שאבו את כוחם מהכנסת, וזו היוותה גם את מקור סמכותם.

ראש הממשלה חייב להיות ח"כ וכן לפחות מחצית השרים וכל סגני השרים.

הרשות המבצעת - הממשלה

סמכויות הממשלה

בסעיף 40 לחוק יסוד הממשלה נאמר כי "הממשלה מוסמכת לעשות בשם המדינה, בכפוף לכל דין, כל פעולה שעשייתה אינה מוטלת בדין על רשות אחרת". מכאן שלממשלה יש עוצמה רבה, משום ש: לא רק שהממשלה צריכה לבצע את החקיקה של הכנסת וליישם את החלטות הכנסת, אלא היא גם מוסמכת לפעול בשם המדינה במגוון רחב של נושאים.

הרשות המבצעת - הממשלה

סמכויות הממשלה

1. קביעת מדיניות וביצועה
2. קביעת תקנות: חקיקת משנה
3. תקנות לשעת חרום
4. תקנות הגנה (שעת חרום 1945)

הרשות המבצעת - סמכויות הממשלה

קביעת מדיניות וביצועה

בסמכות הממשלה לעצב מדיניות ולפעול כדי לממש מדיניות זו. סמכות זו מתקיימת בכל התחומים בהם פועלת מדינה ריבונית:

יחסי חוץ ובטחון – החלטה על יציאה למלחמה, חתימה על הסכם שלום, קיום וניהול היחסים עם מדינות שונות בעולם וכו'.

ענייני פנים – סוגיות בנושא כלכלה וחברה, קליטת עליה, רשויות מקומיות וכו'.

הרשות המבצעת - סמכויות הממשלה

קביעת תקנות: חקיקת משנה

רוה"מ והשרים ממונים על ביצוע החוקים שנחקקו בכנסת. במקרים רבים הממשלה צריכה להתקין תקנות שמפרטות את ביצוע החוק על מנת שניתן יהיה לבצעו. חקיקת המשנה אינה יכולה לסתור את החקיקה הראשית שנקבעה ע"י הכנסת. חשוב לציין כי הממשלה מעורבת מאוד בחקיקה הראשית של החוקים בכנסת, וכי למעלה ממחצית הצעות החוק הן פרי יוזמה ממשלתית.

הרשות המבצעת - סמכויות הממשלה

תקנות לשעת חרום

מדינת ישראל הוקמה תוך כדי מלחמת השחרור. כדי לאפשר לממשלה לנקוט אמצעים מיוחדים להתמודדות עם המצב נקבע כי המדינה נמצאת במצב חירום. קביעת מצב החירום לא בוטלה במהלך השנים, ומצב החירום הפך להיות מצב קבוע. במצב חירום זה, רשאית הממשלה וכל שר שהוסמך ע"י הממשלה, להתקין תקנות לשעת חירום: "ככל אשר יראה לו לטובת הגנת המדינה, בטחון הציבור וקיום האספקה והשירותים החיוניים". הכנסת העניקה לממשלה את הסמכות לחוקק תקנות לשעת חירום בחקיקת משנה, משום שהבינה שבעת חירום יש להקים מנגנון חקיקה שיבטיח שהעניינים החיוניים יוסדרו במהירות וביעילות. הגדרה רחבה כל כך של התנאים המאפשרים לרשות המבצעת להתקין תקנות חירום מקנה לממשלה עוצמה רבה, משום שבפועל יש מעט מאוד נושאים שאי אפשר לקשרם עם הגנת המדינה, בטחון הציבור וקיום אספקה ושירותים חיוניים.

הרשות המבצעת - סמכויות הממשלה

תקנות לשעת חרום - הגבלות

הגבלות לגבי התקנות לשעת חירום:

- (1) תוקפן של התקנות לשעת חירום הוא לשלושה חודשים בלבד וניתן להאריך רק ע"י הכנסת.
- (2) לא ניתן לתקן תקנה שיכולה להפסיק את עבודת הכנסת או לפגוע בסמכויותיה.
- (3) במסגרת תקנות שעת חירום הממשלה אמנם יכולה לשנות כל חוק או להפקיע אותו זמנית אולם כיום יש חוקים רגילים וחוקי יסוד המוגנים מפני תקנות שעת חירום, כגון: חוק יסוד הממשלה, חוק יסוד חופש העיסוק, חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, וסעיפים מחוק יסוד הכנסת.

הרשות המבצעת - סמכויות הממשלה

תקנות לשעת חרום - הגבלות

בחוק יסוד הממשלה שהתקבל בשנת 1992 נקבעו הוראות חדשות בדבר מצב החירום במדינה וסמכות הממשלה בקביעת תקנות לשעת חירום. החוק קובע את ההגבלות הבאות:

- (1) שנה לאחר קיום הבחירות לכנסת ה-14 (יוני 1996), יסתיים מצב החירום הקיים בארץ מאז 1948.
- (2) רק הכנסת יכולה להאריך את מצב החירום, וזאת רק לתקופה שלא תעלה על שנה (מאז 1996 הכנסת מאריכה החלת מצב זה).
- (3) אסור שתקנות שעת חירום יתירו פגיעה בכבוד האדם (ניתן לפנות לבג"ץ לסעד).

הרשות המבצעת - סמכויות הממשלה

תקנות לשעת חרום - הגבלות

מטרת ההוראות החדשות בחוק יסוד הממשלה הוא להגביל את השימוש בתקנות לשעת חירום, לצמצם את עוצמתה של הרשות המבצעת ולאפשר לרשות המחוקקת להחליט, אגב דיון בכנסת, מתי להפעיל תקנות לשעת חירום, ובכך להגן על זכויות האדם והאזרח במדינה ועל הדמוקרטיה בישראל.

הרשות המבצעת - סמכויות הממשלה

תקנות הגנה (שעת חרום 1945)

- תקנות ההגנה (שלא כמו התקנות לשעת חרום) הן ירושה מהחוק המנדטורי.
- תקנות אלו מקנות לשר הביטחון עוצמה רבה ע"י מתן סמכויות ביצוע רחבות בתחום הביטחון העלולים לפגוע בזכויות אדם במדינה.
- חוק סמכויות שעת חירום (מעצרים) משנת 1979, הוא חידוש חשוב במאמץ למצוא איזון בין הצורך להבטיח את בטחון המדינה ושלום הציבור לבין הצורך להבטיח את עקרונות שלטון החוק במדינה דמוקרטית. החידוש העיקרי שבחוק הוא בכך שצו המעצר המנהלי כפוף לביקורת שיפוטית.

הרשות המבצעת - הממשלה

אחריות

ממשלת ישראל ה-32

הרשות המבצעת - הממשלה

מבנה הממשלה

אחריות
ממשלתית

הממשלה

בראשה – ראש הממשלה

שרי הממשלה

לכל אחד מהם יש אוטונומיה בניהול משרדו
ונושא באחריות לתחום משרדו.

הדרג המינהלי

אלה הם כל פקידי הממשלה, כמו מנכ"לים, או פקידים, העובדים במשרד
הממשלה השונים, בחברות הממשלתיות, ובכל הגופים הביצועיים השייכים
לממשלה ולרשויות המקומיות. הם המוציאים לפועל את מדיניות הממשלה

הרשות המבצעת - הממשלה

אחריות ממשלתית

□ רה"מ והשרים, אחראיים כלפי הכנסת על כל פעולות הממשלה.

□ הממשלה כולה נושאת באחריות לכל ההחלטות והפעולות שקיבלה, כגוף אחד.

□ השרים לא יכולים לחלוק על פעולות רה"מ או על פעולות שרים אחרים שהתקבלו בהצבעת רוב הממשלה.

□ שר המתנגד להחלטת הממשלה, יכול להישאר בממשלה ולהיאבק בתוכה נגד ההחלטה, אך אין הוא רשאי לצאת בפומבי נגד החלטות הממשלה. השרים וכן נציגי הסיעות של השרים בכנסת, חייבים להצביע בכנסת בעד החלטות הממשלה

□ שר המעוניין לצאת נגד החלטות הממשלה, חיו להתפטר ממנה.

הרשות המבצעת - הממשלה

מבנה הממשלה

אחריות
ממשלתית

הממשלה

בראשה – ראש הממשלה

שרי הממשלה

לכל אחד מהם יש אוטונומיה בניהול משרדו
ונושא באחריות לתחום משרדו.

הדרג המינהלי

אלה הם כל פקידי הממשלה, כמו מנכ"לים, או פקידים, העובדים במשרד
הממשלה השונים, בחברות הממשלתיות, ובכל הגופים הביצועיים השייכים
לממשלה ולרשויות המקומיות. הם המוציאים לפועל את מדיניות הממשלה

אחריות
מיניסטריאלית

הרשות המבצעת - הממשלה

אחריות מיניסטרילית

□ אחריות זו מוטלת על כל שר הממונה על ביצוע מדיניות משרדו ועל המנגנון המבצע את התפקידים שבתחום משרדו.

□ השר אחראי לכל מה שנעשה בתחום משרדו, בין אם הדבר נעשה בידיעתו ובין אם לא. אפילו דברים שנעשו במשרדו בניגוד למדיניותו הכללית ובניגוד להוראותיו, הם באחריותו.

□ אחריות מיניסטרילית באה לידי ביטוי גם כלפי הכנסת. הכנסת וועדותיה רשאיות לחייב שר להופיע בפניהן.

הרשות המבצעת - הממשלה

עקרון הפרדת הרשויות

העקרון של קיום אחריות משותפת של הממשלה בפני הכנסת מבוסס על עקרון הפרדת הרשויות, משום שהוא מגדיר יחסי גומלין של איזונים ובלמים בין הרשות המבצעת ובין הרשות המחוקקת.